

Media-ethiek in het WIKILEAKS- tijdperk

Over waarachtigheid, waarheid en fairness in
nieuwe media

Wikimedia Conferentie Nederland 2011

Prof. dr. Fred van Iersel
Tilburg University

1. Nieuwe media in een 'oude' cultuur

- Gulden regel: minimale ethiek
- Gulden regel: maximale ethiek
- Hypothetische identificatie
- Universaliseerbaarheid van handelwijze
- Basis: Kantiaanse ethiek van rechtvaardigheid (R. Hare).
- Functionaliteit: integreerbaar in eis van legaliteit.

Praktisch-ethische criteria voor een media-ethiek

- Wettigheid
- Inbedding in cultuur, gewoontes, attitudes, gezindheden, deugdzame karakters
- Functie deugdethiek bij oncontroleerbaar gedrag
- Functie hypothetische identificatie
- Functie eis van universaliseerbaarheid

Traditionele versus nieuwe media-ethiek

- Oude media-ethiek: Wettelijk kader
- Oude media-ethiek: Sectorale gedragscodes
- Oude media-ethiek: Specifieke beginselen (hoor en wederhoor, verschoningsrecht) breed erkend
- Nieuwe media-ethiek: centrale betekenis van openbaarheid en transparantie.
- Wijzigende culturele betekenis van het geheim in diverse domeinen in combinatie met verdwijning van de scheiding publieke versus persoonlijke sfeer

WIKILEAKS

- Een goede wereldsamenleving
- Universaliseerbaarheid?
- Onthullen van geheimen als bijdrage aan de samenleving?
- Militaire en diplomatieke contextualiteit
- Veiligheid een waarde
- Integratie Kantiaanse plichtethiek en consequentialisme

WIKIPEDIA

- Data
- Informatie
- Kennis
- Aard van een encyclopedie
- Epistemologische status bijdragen moet expliciet gemaakt
- Voor kennis is controleerbaarheid belangrijk
- Daarom basale keuzes explicieter maken

WIKIPEDIA II

- Aannames, paradigma's, methodes en ook discussies weergeven in plaats van vermijden.
- Zich richten op stand van zaken: 'vakpublicaties'
- Betrouwbaarheid hangt van relatie met onderzoek.
- Geen onthullingenjournalistiek in WIKIPEDIA
- Gebruik door o.a. Scholieren reguleren.
- Interculturele kennisselectie transparant maken

Bedrijfsethiek voor WIKIPEDIA

- Standaardisering statusaanduiding
- Redacties per vakgebied en cultuurgebied met interculturele communicatie
- Ethische zelftoets en training voor auteurs
- Paradox: ondersteuning van zelfregulering

Bedrijfsethiek voor WIKIPEDIA II

- Redactionele ethiek
- Auteursethiek
- Gebruikers/lezerethiek

- Paradoxe bedrijfsethiek:
- Via empowerment zelfregulering stimuleren

Neutraliteit, kennis en handel

- Belangen van en in encyclopedie zichtbaar maken
- Verschillen beschrijven
- Discussies beschrijven

Exemplarische kanttekening bij het vakgebied Ethiek in WIKIPEDIA

- Niet neutraal
- Omissie theologische ethiek met consequenties.
- Ontwikkelingen niet beschreven (cultuurhistorisch perspectief op ethiek)
- Kritiek slechts exemplarisch
- Status publicatie bij vakgenoten?
- Peer review?

Invloed van nieuwe media op ethiek

- Waardebeleving
- Morele ervaring wijzigt
- Heeft snelheid morele betekenis?
- Ruimere invloed op zingeving naar dimensie ruimte en dimensie tijd
- Effect in de publieke ruimte

Slot: de toekomst van de encyclopedie

- Informatieverdubbeling
- Noodzaak redactie van informatie
- Kennis als selecterend en ordenend beginsel
- Richt u met een encyclopedie meer op kennis en minder op informatie
- Richt u meer op kwaliteit dan op kwantiteit